

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ:
ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

УДК [37.015.31:78]:37(438)

Анжеліка Бондаренко

ПОЛЬСЬКІ ДОСЛІДНИКИ ПРО МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК УЧНІВ
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ

Бондаренко А. В. Польські дослідники про музично-естетичний розвиток учнів загальноосвітніх шкіл.

У статті досліджується проблема музично-естетичного розвитку учнів загальноосвітніх шкіл Польщі. Освітлюється питання розвитку музичних здібностей, творчого розвитку дітей засобами музичного мистецтва. Розглянуто різні аспекти педагогічної роботи вчителів музики з урахуванням сучасних пріоритетів освіти.

Ключові слова: навчання та освіта, учитель музики, навчально-виховний процес, музичні здібності, творчий розвиток.

Бондаренко А. В. Польские исследователи про музыкально-эстетическое развитие учеников общеобразовательных школ.

В статье исследуется проблема музыкально-эстетического развития учеников общеобразовательных школ в Польше. Освещается вопрос развития музыкальных способностей, творческого развития детей средствами музыкального искусства. Рассмотрено различные аспекты педагогической работы учителей музыки с учётом современных приоритетов образования.

Ключевые слова: обучение и образование, учитель музыки, учебно-воспитательный процесс, музыкальные способности, творческое развитие.

Bondarenko A. V. Polish researchers about musical and aesthetic development of comprehensive schools students.

In the given article the author shows the problem of musical and aesthetic development of comprehensive schools students in Poland. The questions of music abilities development and children's creative development by means of music are highlighted in the article. The article deals with different aspects of the educational work of music teachers taking into account the modern priorities of education.

Key words: teaching and education process, the teacher of music, educational process, musical ability, creative development.

Передумовою гармонійної інтеграції України до світової педагогічної спільноти постає реформування національної педагогічної освіти, незважаючи на сучасне складне економічне становище. Як засвідчує практика, у навчальному процесі залежить не тільки від матеріального забезпечення. Співпраця з освітніми осередками інших держав сприяє удосконаленню освіти України, поширенню цінностей, розвитку педагогічної галузі, сприяє виробленню нових поглядів на проблеми, що стоять перед сучасними учителями-практиками. Знання, за висловом Геракліда, постають другим сонцем для тих, хто їх пізнає.

Країна Польща входить до складу європейських країн, що прагнуть до збереження

традицій, та вироблення нових підходів до виховання й розвитку дітей у загальноосвітніх школах відповідно до освітніх засад музично-естетичного розвитку учнів, і необхідних для гармонійного співіснування в соціумі. Іоанна Лоренс зазначає, що освіта повинна навчати дітей і молодь «умінню жити» в сучасному світі змін. Спостереження за процесом розвитку музичної освіти у європейських країнах, вивчення педагогічного досвіду провідних учителів музичного мистецтва, педагогічних проблем і способів їх розв'язання, безперечно, сприяє переосмисленню процесу здійснення музично-естетичного розвитку підростаючого покоління українців з урахуванням надбань вітчизняних дослідників. У Рапорті Комітету Експертів про освіту в Польщі національним пріоритетом визначено освітні реформи, як реакцію на сучасний стан та актуальні проблеми, що перш за все постають як пошук відповідей на виклик ХХІ століття [1, с. 272].

Одним із напрямків запровадження Європейської освітньої системи в системі вищої освіти України є осмислення ролі учителя музичного мистецтва у процесі музично-естетичного розвитку учнів сучасності. Вивчення і дослідження наукових праць польських педагогів-дослідників у напрямку удосконалення педагогічної діяльності учителів музики в загальноосвітніх школах є актуальним.

Сучасний етап становлення педагогічної освіти в Польщі відзначається суттєвими освітніми реформами, що спрямовані до підвищення престижу професії вчителя музики. Чимало польських дослідників розглядають проблему навчання, пов'язану з реформами початкової, середньої і вищої освіти. Мета навчання й очікування суб'єктів навчання, безумовно, різні. У польській педагогічній літературі використовуються такі синоніми навчання, як: процес навчання, безперервне навчання, подальше навчання, безперервна освіта, навчання протягом життя, освіта протягом життя, невинна освіта, невинне навчання дорослих, невинне навчання.

Аналіз наукових праць польських педагогів-дослідників показав, що оновились вимоги до вчителя музики. У дослідженнях виокремлено потребу суспільства у такій особистості вчителя музики, яка здатна розв'язувати сучасні професійні завдання, наділена стійким усвідомленням про якості вчителя музики загальноосвітньої школи, а також знаннями про особистісний розвиток. Також зазначається про важливість усвідомлення учителем музики своїх потенційних педагогічно-музичних можливостей, перспектив професійного росту, що спонукає його до постійного творчого пошуку, та передбачає глибоке розуміння музичного розвитку учнів. Складаючи різні навчальні програми, учитель музики враховує як пізнавальний розвиток, так і музичні здібності усіх учнів класу незалежно від наявності у них абсолютного слуху. Учитель музичного мистецтва повинен сприяти активізації учнів під час творчої навчальної діяльності. У дослідженнях зазначається, що лише учитель музики з високим рівнем професійної підготовки та особистісного музичного розвитку здатен допомогти учням пізнавати музичне мистецтво, сприймати загальнолюдські цінності. Наше дослідження показало, що здобутки польських освітян щодо ефективного музично-естетичного розвитку учнів загальноосвітніх шкіл залишаються недостатньо вивченими у вітчизняній педагогічній науці.

Метою статті є розгляд досліджень польських науковців щодо музично-естетичного розвитку учнів загальноосвітніх шкіл Польщі.

Особистість учителя й особливості педагогічної праці досліджують Є. Бадура, С. Балеїн, З. Влодарський, С. Гавлік, М. Джемянович, М. Дебессе, К. Конажевський, С. Кравцевіч, М. Лобоський, В. Наврочинський, Дж. Пітер, Дж. Шварж та інші, що розглядають учителя як неповторну особистість, наділену багатьма рисами та такою, яка

володіє засобами досягнення визначених цілей навчання учнів. До характерних рис учителя Дж. Шварж відносить: зацікавленість до практичної дидактично-виховної діяльності; витривалість; почуття відповідальності; уміння повідомляти знання та сприяти їх закріпленню; вміння здійснювати діагностування щодо індивідуальних особливостей характеру учня; здатність ураховувати здібності учнів [7].

Кінга Левандовська, розглядаючи проблему педагогічної праці вчителя музики, визначає цю діяльність як невичерпне джерело радості й задоволення від співпраці з учнями загальноосвітньої школи, яким учитель повідомляє знання з галузі культури та мистецтва, розвиває емоційну чуттєвість до музики, навчає грі на простих музичних інструментах. Одночасно, Дж. Куявинський зазначає про труднощі, з якими стикаються вчителі музики, а саме: небажання учнів брати участь у самодіяльних виступах; побоювання щодо здійснення навчальних дій; побоювання щодо негативної оцінки інших учнів; неуважність учнів. Окрім цього, А. Яновський спираючись на результати експериментальних досліджень, констатує той факт, що вчителі усвідомлюють важливість умотивованості учня, і хотіли б мати учнів із високим рівнем мотивації до навчання. Тривалий час учителі вимушені були використовувати власний педагогічний досвід, досвід інших педагогів, підтверджений науковими дослідженнями, власну інтуїцію, кілька відомих педагогічних технік не для підвищення інтересу до навчання, а задля налагодження дисципліни у класі.

Б. Немерко навчання визначає як спонукування вчителем учня до здобуття навчального досвіду для розвитку здатності до перетворення певної інформації. З. Мисляковкі основою принципів навчання визначає закономірності, що спрямовують процес викладання й учіння, до зазначених принципів відносить: свідоме й активне ставлення до навчання, наочності, міцності здобутих знань; систематичність і логічність побудови навчального матеріалу. С. Куновський зазначає, що особистісний підхід здійснюється учителями в Польщі, як послідовне ставлення до учня як до особистості, самосвідомого відповідального суб'єкта виховної взаємодії. Дослідник зауважує, що завдяки сумісній діяльності учителя та учня уможливорюється пробудження в кожному учні особистості [3]. Спираючись на це, Кжиштоф Пездек розглядає індивідуальність як безсумнівну та найвищу цінність, що підтверджує гідність кожної людини. Також дослідники зазначають про необхідність урахування в навчальному процесі особливостей сучасних учнів. Так, Барбара П'ятковська називає сучасних учнів «цифровими дітьми», які не усвідомлюють світ без інтернету, e-mail, мобільних телефонів, засобів мультимедіа. Сучасні учні спроможні одночасно сприймати відомості, здійснювати пошук в Інтернеті, слухати музику, розмовляти на Gadu-Gadu. Такі учні характеризуються як активні споживачі, які не завжди прагнуть до саморозвитку [4, с. 6].

Проблемі музично-естетичного розвитку учнів загальноосвітньої школи в Польщі приділяють увагу такі дослідники, як: А. Бялковський, В. Думара, Ч. Куписевич, З. Курковський, Дж. Рейковський, С. Шуман та інші. У загальній теорії навчання польські дослідники спираються на парадигму усебічного навчання, що уможливорює гармонійний розвиток як інтелектуальної, емоційно-мотиваційної та діяльнісної сфер, сприяє інтеграції чотирьох складників навчання: відкриття, пізнання, діяльність, засвоєння.

Поряд із тим, такі дослідники як Г. Гембріс, Є. Гордон, В. Девідсон, А. Кемп та інші науковці, розглядаючи питання щодо чинників, які впливають на музичний розвиток дитини, доходять висновку, що кожна людина є музикальною. М. Кежковський проводить дослідження серед населення Польщі, отримує такі результати: 68 % – люди музикальні, 14 % – наділені музикальністю нижче середнього рівня, 14 % надзвичайно обдарованих

музикально, близько 2 % людей наділені музикальним талантом, і 2 % респондентів визначаються як геніальні. Отже, дослідник доходить висновку, що людей немусикальних узагалі не існує [2, с. 17]. Поряд із тим, дослідники Д. Сергіант і С. Рохе зазначають, що якщо музичне навчання дитини розпочато ще в дошкільному віці, то має місце можливість виявлення в такої дитини абсолютного слуху. Так, Д. Сергіант провів дослідження серед 1500 респондентів, з'ясувалося, що серед учнів, які розпочали займатись музикою від двох до чотирьох років 92,6 % виявилось з абсолютним слухом, а серед учнів, які почали вивчати музичне мистецтво у шкільному віці було виявлено з абсолютним слухом 34 % [6, с. 135–143].

У Польщі в загальноосвітніх школах учні вивчають такий предмет як «Наука про музику». Цей шкільний предмет охоплює інформацію щодо різних галузей знань про музику: історія музики, музична література, польський музичний фольклор, інструментознавство, а також музичне виконавство. Вивчення учнями цього предмета забезпечує не тільки здобуття знань і музичних умінь, передбачених навчальною програмою, але й музичний розвиток, що забезпечує емоційний супровід інтелектуального процесу. Кінцевою метою вивчення учнями навчального предмета постає засвоєння ними доробку музичної культури, а також питання підготовки учнів до участі в музичному творчому житті.

Ч. Купісевич, В. Оконь, розглядаючи процес музично-естетичного розвитку учнів на заняттях «Наука про музику», зазначають про вплив навчального середовища на цей процес, де необхідним складником постає естетичне оформлення класу, наочні засоби навчання, що під час організації учителем музики занять сприяє досягненню учнями навчального результату. Проте, С. Попек вважає, що таке матеріальне оснащення класу для музичного розвитку учнів потребує створення вчителем музики творчої атмосфери. Дж. Рутковяк розглядаючи методи навчання, що пропонуються вчителю музики для роботи з учнями, називає їх «готовим продуктом» спрямованим на динамізацію навчального процесу, суб'єктом якого постає сам учитель музики [5, с. 336]. За допомогою цих методів учителі музичного мистецтва у школі намагаються якнайкраще впливати на розвиток учнів завдяки забезпеченню їх знаннями та вміннями, впливом на систему цінностей, музичний смак, мотивацію учнів. За дослідженням В. Девідсона щодо значення для учня першого вчителя музичного мистецтва, учні, які досягли високих навчальних результатів, вважають учителя музичного мистецтва цікавим, приємним, професійним музикантом. Водночас учні, які не отримали високої оцінки своїх навчальних результатів, запам'ятали свого першого вчителя музичного мистецтва як некомпетентного, неприємного. Тобто з часом в учнів сформувалась зовсім протилежна думка про одного і того ж вчителя музичного мистецтва.

До того ж дослідники підкреслюють значення позитивної емоційної атмосфери, у якій учні пізнають музичне мистецтво, засвоюють загальнолюдські цінності. У цьому процесі вчителі музики використовують різні форми й методи навчання, залучаючи учнів до співпраці на занятті «Наука про музику». Під час таких занять учителі музики не тільки здійснюють організацію навчальної діяльності учнів у класі, але й намагаються залучити їх до участі у фестивалях, концертах і навіть музичних конкурсах. Також учителі музики залучають учнів до позаурочної діяльності, до форм якої відносяться екскурсії, наприклад, до костюлу для прослуховування органної музики.

На ґрунті досліджень польської наукової педагогічної літератури можна дійти висновку, що вагомого значення мають зусилля польської громади й держави в піднесенні музично-естетичного розвитку підростаючого покоління. Звертаючись до досвіду розв'язання цієї проблеми у своїх польських колег, ми з'ясували, що педагогічна діяльність

учителя музики передбачає оцінювання як своїх практичних дій, так і відкритості до етичних цінностей, усебічної відповідальності. Якість музично-естетичного розвитку учнів загальноосвітніх шкіл має особливого значення, оскільки саме на етапі фізичного та психічного розвитку дитини закладається фундамент всебічного розвитку, формується творчий потенціал, розвиваються музичні здібності. Урахування світового педагогічного досвіду необхідне задля здійснення пошуків ефективних способів, залучення учнів загальноосвітніх шкіл до чуттєвого пізнання творів музичного мистецтва, розвитку музичних здібностей, зацікавлення вокально-виконавською діяльністю та творчою діяльністю на уроках музичного мистецтва.

Перспективи подальшого дослідження убачаємо у вивченні досвіду польських педагогів-дослідників щодо розвитку майбутніх учителів музики у вищих навчальних педагогічних закладах освіти.

Література

1. **Banach Cz.**, Edukacja nauczyciela wobec wyzwań transformacji systemowej s reformy edukacji, [w:] A. Siemak-Tylikowska, K. Kwiatkowska, S. M. Kwiatkowski (red.), Edukacja nauczycielska w perspektywie wymagań zmieniającego się świata. – Warszawa, 1998. – 272 s.
2. **Kierzkowski M.** Analiza wybranych czynników warunkujących rozwój muzyczny dziecka / Sztuka. Kultura. Edukacja, red. G. Konkol, Wydawnictwo «Bernardinum», 2010. – 99 s.
3. **Kunowski S.** Podstawy współczesnej pedagogiki, Warszawa, 2001. – 312 s.
4. **Piątkowska B.** Wstęp. Czas na wychowanie. Głównie konteksty i uwarunkowania Barbara Piątkowska (red.). – Wałbrzych, 2009. – 309 s.
5. **Rutkowiak J.** Związek teorii z praktyką pedagogiczną a praca i kształcenie nauczycieli. Pytanie, dialog, wychowanie. (w:) (red.) J. Rutkowiak PWN. Warszawa, 1992. – S. 316–336.
6. **Sergeant D. C.** Experimental investigation of absolute pitch Journal of Research in Music Education. – 1969. – S. 135–143.
7. **Schwarz J.** Badania nad osobowością nauczyciela. – Wałbrzych : «Nowa Szkoła», 1962. – 253 s.

УДК 37.378.615:74.5

Ліана Буданова

ЗМІСТ, ЗАСОБИ І СТРУКТУРА ДІАГНОСТУВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Буданова Л. Г. Зміст, засоби і структура діагностування рівня підготовки майбутніх фармацевтів у вищих навчальних закладах східноєвропейських країн.

У статті розкрито та проаналізовано зміст, засоби і структуру діагностування рівня підготовки майбутніх фармацевтів у вищих навчальних закладах східноєвропейських країн за рівнем підготовки, за розподілом навчальних дисциплін за циклами підготовки. Також зазначено знання, практичні навички, необхідні для діагностування підготовки фахівців фармації.

Ключові слова: зміст, засоби, структура, діагностування, рівень підготовки, цикли підготовки, практичні навички.

Буданова Л. Г. Содержание, средства и структура диагностики уровня подготовки будущих фармацевтов в высших учебных заведениях восточноевропейских стран.

В статье раскрыты и проанализированы содержание, средства и структура диагностики уровня подготовки будущих фармацевтов в высших учебных заведениях